

Rafał Wiśniewski

"Polacy we współczesnej Europie",
red. Maria Jarosz, Warszawa 2011 :
[recenzja]

Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne nr 6, 112-113

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rafał Wiśniewski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

RECENZJA

Maria Jarosz (red.), *Polacy we współczesnej Europie*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2011

Gwałtowny przeskok od totalitaryzmu i zapaści gospodarczej do swobód konstytucyjnych i wolnego rynku spowodował, że społeczeństwo i jego elity nie były gotowe do takiej zmiany. Poglębiająca się od początku lat dziewięćdziesiątych polaryzacja ekonomiczno-społeczna i kulturowa, drastycznie wyostrzyła więc kontrasty w sytuacji życiowej grup społecznych dotąd zaniedbywanych lub/i tracących na transformacji. A różnice rozwojowe pomiędzy polskimi regionami jeszcze się pogłębiły.

Publikacja pod red. Marii Jarosz stawia pytanie, jak obecnie wygląda Polska (s. 9). Autorzy pracy przedstawiają zmiany, jakie zaistniały w kraju zarówno z punktu widzenia polskich regionów, jak i perspektywy europejskiej. Te dwa porównawcze ujęcia analizują społeczno-gospodarczy krajobraz Polski i jej mieszkańców. Publikacja nie daje jasnych odpowiedzi na pytania o przyczyny i przyszłość, ale pozwala czytelnikowi samemu ich poszukać. Autorzy jedynie sygnalizują złożoność referowanych problemów. Inaczej niż w kulturze instant rozpowszechnianej przez współczesne media, w której oczekuje się szybko strawnych, łatwych odpowiedzi na najbardziej skomplikowane pytania.

Polska dalej jest krajem kontrastów, które widać z perspektywy podróżnego. Wyjeżdżając z dużej aglomeracji miejskiej dostrzec można asymetrię pomiędzy obszarami oddalonymi od siebie zaledwie o kilkanaście kilometrów. Im dalej, tym różnice te są większe. Przykłady europejskie i światowe wskazują, że trudno jest wyrównać szanse pomiędzy bogatymi i biednymi regionami, ale to wcale nie zwalnia od poszukiwania i implementowania narzędzi mających niwelować dysproporcje. Właśnie zróżnicowanie jest jednym z głównych wątków przewijającym się w opracowaniach publikacji, zgodnie z którym praca została podzielona na dwie części (dysproporcje oraz podziały społeczne).

Część pierwszą rozpoczyna artykuł Marka W. Kozaka o różnicach w Polsce i Unii Europejskiej, w którym znajdujemy m.in. informacje o dysproporcjach dochodowych w Polsce na poziomie województw i szerzej na tle Europy (s. 36-40). Są też dane o infrastrukturze: społecznej, środowiskowej, transportowej i informatycznej (s. 45-51) oraz inne kwestie związane z innowacyjnością, np. dotyczące zarejestrowanych patentów. W porównaniu do innych krajów europejskich właśnie w kwestii innowacyjności oraz przekazywanych środków na prowadzenie badań naukowych Polska jest na dalekiej pozycji. Elżbieta Tarkowska podejmuje kwestie związane z polską biedą i wyodrębnia kilka jej cech dotyczących przede wszystkim obszarów wiejskich, kobiet i rodzin wielodzietnych. Bieda, jak autorka podkreśla, jest również procesem relatywnie długim i prowadzącym do wykluczenia (s. 57). Podobne wątki zostały podjęte przez Martę Danecką i Adama Kęskę w artykule „Nierówności materialne i bezrobocie”. Maria Jarosz koncertuje się na kwestii korupcji - problemu dość zawilego choćby ze względu na procedury metodologiczne (s. 100-103). Piotr Kozarzewski poddaje analizie międzynarodowe transfery wiedzy.

Drugą część otwiera rozdział Marii Halamskiej dotyczący rolników. Autorka zauważa, że należy postawić zasadnicze pytanie, kto jest dziś rolnikiem i ukazuje społeczno-zawodowe zróżnicowanie tej grupy (s. 145-159). Na podstawie badań Juliusz Gardawski analizuje przeobrażanie się od końca lat 80. polskiej klasy robotniczej do gospodarki rynkowej. Konkludując, stwierdza, że „Polacy pracujący w większości akceptują ekonomiczny porządek kapitalizmu istniejącego «tu i teraz», co wiąże się między innymi z indywidualną zaradnością i przedsiębiorczością” (s. 178-179). Krzysztof Jasiński i Joanna Pietrzak piszą o bogactwie w Polsce i Europie. Autorzy zaznaczają, że Polacy w ostatnich latach szybko rozpoczęli odrabiać dystans dzielący nas od krajów zachodniej Europy, jednak - jak sami podkreślają - jest to jeszcze spory dystans (s. 184-186). O elitach politycznych wobec Unii Europejskiej pisze Ewa Nalewajko, zaś całą pracę podsumowują Maria Jarosz i Marek W. Kozak.

Nie sposób pisać o wszystkim - i dobrze. Warto zaznaczyć, że w tej pracy nie podjęto kwestii dotyczących kultury, procesów migracji czy religii, choć ten ostatni wątek podejmowany był przez autorkę we wstępie. Religia i religijność odgrywa w Polsce kluczową rolę i oddziałuje na wiele obszarów życia. Kwestie religijne często zajmują sporo miejsca nie tylko w dyskursach naukowych, ale także w życiu politycznym. Być może właśnie ze względu na rozległość tematu została świadomie pominięta przez autorów. Publikacja oddana w ręce czytelników jest pracą interesującą, ważną i potrzebną. Nakreślone w niej perspektywy (krajowa i europejska) uwidaczniają asymetrie pomiędzy regionami w Polsce, a także między grupami społeczno-zawodowymi, którym udało się odnaleźć w obecnej rzeczywistości i tymi, którzy mają z tym problemy. Autorzy dostarczają syntetycznej wiedzy o bieżących procesach, dlatego materiały powinny być rekomendowane do analizy nie tylko podczas zajęć akademickich z zakresu socjologii, ale także innych nauk społecznych i humanistycznych.